געסט . . . :: :

(צו דער אידנבריזשער אויפלעזונג)

פון פאליק זאלף

— פון דרך ! — מאכט א וואָרט פאר . . . מזרח ומערב אקצאך — "פון מזרח און מערב און פון אלע עקן וועלט וועל איך דיך צענויפזאמלען" . . . מיינט ניט אז דאס האט דער נביא נביאות געזאגט אויף ירושלים — ס'א טעות, דאס האט ער נאר געמיינט דעם אראונארפעגעס אין דרישן פארטער ישוב, דאס קלייניע אין דרישן שטעטעלע — אידנבריזש.

געווען א אידישער ישוב, אין דעם וויטן מדבר'דיקן מערב קאנאדע, א פארווארפענער אין א פארלאזטער, קיין נאר האט פון אים ניט געוואוסט און ניט געוואלט וויסן, אחוץ, וואס א ציוניסטישער מקבל פרעגט, אמאל אין א חבל, קומען אויסלייזן די אויך ישראל פושקעס און זיי ווידער אין בערלאון אליין. די שטאטישע אינטליגענץ האט געבויט נאסן, שטעט, גנבוים ארגאניזאציעס געזעלשאפטלאכע און קולטורעלע; געבויט אין צעשטערט, צעשטערט און געבויט, געקריגט זיך אין ג'ענקל'ט זיך, געקאוועט און געשמאעזט, געזוכט מיטלען ווי צו העלפן דאס אידישע פאלק, יעדער איינער מיט זיינע נראגן און קרייזאבל צער — סגולות אויעלבע, פארן ארין כען קראנקן פאלק . . . אבער אז די אידישע פארוואר'אזטע פארבער, די אמת'ע יוגע בפיט'ניקעס, האט קיין נער אפילו ניט א טראכט געטאן, אם א שטיינער לאמיר שטאטישע חכמים, נבונים, שארפע קעפ, אויך עפעס פרואן ווען טאן פאר די פארוואלטונג פאר לאניסטן, אויב ניט מיט א וואפענע ס'אין מאטערעלע שטיצע, זאל באטש דער רויער ששת ימי בראשית'דיקן, א א מאראלישע, א דערמוטיקונג, א פריינטלאך ווארט און אן. ווי, אבער לייגעם אין עס אפילו אין דער לינקער פאח ניט געלעגן — ס'איז קיין ציט ניט געווען.

זיינען זיך דערווייל געזעסן די ביסל אידישע עקשנים אויף די וויסטע פריי רים פון סאסקאטשעוואן אן אלבערטא, וואס אינם וויטן מערב קאנאדע, געפארשעוועט די ערד, געקעמפט מיט דער רויער ששת ימי בראשית'דיקער נאטור און זיך איינגעגלידערט אינם נייעם בארן. די שוואכערע זיינען אפגעשטאנדן — זיך צעראפן, און ווער עס איז אויס ארט אונטער בערגלאך ערד.. פארברוכן, ס'זיינען ארובער פינף און צוואנציק יאר, גרינג ארויסצורייסן, אבער א שווערער געפיינקטער פערטער ארדנונגס — ווי דער שווערער מער יארדנערערס, ווי דאס אויסגעלאטן: ס'איז אויפגעקומען א בלייבן ערער ישוב, אן געשריי, אן פויש דישע שטעטעלע — אידנבריזש.

געווען א אידישער ישוב, אין דעם וויטן מדבר'דיקן מערב קאנאדע, א פארווארפענער אין א פארלאזטער, קיין נאר האט פון אים ניט געוואוסט און ניט געוואלט וויסן, אחוץ, וואס א ציוניסטישער מקבל פרעגט, אמאל אין א חבל, קומען אויסלייזן די אויך ישראל פושקעס און זיי ווידער אין בערלאון אליין. די שטאטישע אינטליגענץ האט געבויט נאסן, שטעט, גנבוים ארגאניזאציעס געזעלשאפטלאכע און קולטורעלע; געבויט אין צעשטערט, צעשטערט און געבויט, געקריגט זיך א שטיינער לאמיר שטאטישע חכמים, נבונים, שארפע קעפ, אויך עפעס פרואן ווען טאן פאר די פארוואלטונג פאר לאניסטן, אויב ניט מיט א וואפענע ס'אין מאטערעלע שטיצע, זאל באטש דער רויער ששת ימי בראשית'דיקן, א א מאראלישע, א דערמוטיקונג, א פריינטלאך ווארט און אן. ווי, אבער לייגעם אין עס אפילו אין דער לינקער פאח ניט געלעגן — ס'איז קיין ציט ניט געווען.

זיינען זיך דערווייל געזעסן די ביסל אידישע עקשנים אויף די וויסטע פריי רים פון סאסקאטשעוואן אן אלבערטא, וואס אינם וויטן מערב קאנאדע, געפארשעוועט די ערד, געקעמפט מיט דער רויער ששת ימי בראשית'דיקער נאטור און זיך איינגעגלידערט אינם נייעם בארן. די שוואכערע זיינען אפגעשטאנדן — זיך צעראפן, און ווער עס איז אויס ארט אונטער בערגלאך ערד.. פארברוכן, ס'זיינען ארובער פינף און צוואנציק יאר, גרינג ארויסצורייסן, אבער א שווערער געפיינקטער פערטער ארדנונגס — ווי דער שווערער מער יארדנערערס — ווי דאס אויסגעלאטן: ס'איז אויפגעקומען א בלייבן ערער ישוב, אן געשריי, אן פויש דישע שטעטעלע — אידנבריזש.

אזוי האט זיך עס געצויגן א פאר צענדליק יאר. אבער פרוילוין, ווי פון דער הערער הויט, פאר אונזערע אויגן אין אונזערע טעג, אין פארגעקומען א משונה'דיקע איבערהערעניש: די פארוואלטונג געווארן אויף דער מערב קאנאדע, אין קאנאדע, אין מיט אין א מאך פון א ווייסער שטאט קומען געסט, קומען גרוים, ס'רודערט זיך אין שטאט, א שטאט נייט אויף דער ראנד; דא געקייפט, דא באנקעט, מיינען, אסיפות, אין מיט קנאה האט זיין געלייענט די דאזיקע ציטונג פון דער "הייליקער" קולטור שטאט, פון אירע געסט און גרוים, אין א ציטערקייט פרעגט אז פון די הערצער: "וואס מיר זיינען, זיינען מיר, אבער אירן זיינען מיר דאך ! פארוואס אזא גרינגשעצונג ? פארוואס זאל מען אונז האלטן פאר די מחוץ לחתנה'דיקע ? פארוואס פיירט מען אונז אויס ? פארוואס פארן פאר ביי אונזערע "גרוים" און ווייל צו אונז אפילו ניט אריינשטעלן ? פארוואס פארט מען דעם רוסישן און ארדזישראל'דיקן אידישן פארטער יא אנטקן, זעען, ווי ער ארבעט אין קומפט אין מען שרייבט אזוי פיל וועגען אים ? פארוואס זשע זיינען מיר אזוי זינדיק ? "צו דערפאר וואס מיר האבן זיך אפגעזאגט, פריוויליק פונם שטאטישן, נארישן לוקסוס און פון די אידישע לופט פרנסות און געגומען דארט מען אונז דערויבער באטראכטן פאר א פרעמדן און ווייסן שכנ ?" אט אזעלכע פראגעס און קשיות פרעגן שטעלן די פאר'עשט'טע אידנ ברידזשער קאלאניסטן, אבער קיין עטספער האבן זיי קיינמאל ניט גע-

עטשיש געזען די אידישע ערד, וועלנדיק אויסגעפינען, ווי גרויסע מבונים. פון וועלכער זייט אין פון וועלכער "ריכטונג" עס דערטראגט זיך אט דער ערד'ריק . . .

אן אחוץ די דאזיקע פאעטן, פארן אויך דעפונאטן, ארוואראטן, ווראק טארן, שרייבער, "שלום עליכם" אידן און סתם בכבוד'יקע געסט.

קאכט זיך אין עס רעש'ט זיך עס איצט, אינ'ם זומער, אין דעם אידישן דערפל — אידנבריזש.

שטיינען די אידישע הארעפאשניקעס ביי זייערע שניידר'מאשינען און נאזן: מה זה ועל מה זעה ? וואס איז דא געשעען ? וואס איז דאס מיט אמאל געווארן אזא מין פלוצלונגדיקע רויפע ניש ? . . . אין די אידישע שוער פארדערעוועטע פארטערקעס רוקן נעכאך פארשטאיקט אין פארהאוועט מיט די עטערס מילך, כדי וואס גיכער צו צוגרייטן די מאלצייטן פאר די "גרוי סע", בכבוד'יקע שטאטישע געסט, שטייען זיך די אידנבריזשער קוכלעראר פון דערווייטנס, מיט די פינגער אין מייקלראך פארשעמט מיט רויטע פניט'לאך. אין קוקן אן מיט גרוים נייגערקייט, די פרעמדע שטאט טישע מענשן — די געסט. אין די שטאטישע "גרוים" שאקלען מיט די קעפ פאסאקאעווען זיך אזש אין וואנט דערן זיך : א קליניקייט עפעס. איז דיש ערד . . . אידיש ברויט . . . איז דיש פראצע . . .

פאלט צו די נאכט. קערט מען זיך אום מיט פערד און שניידר'מעסער צו זיך אהיים. טרייסלט מען אפ פון זיך דעם שטויב פון פעלר, מען טוט זיך אן אין בגדי יום-טוב און מען לויפט מי . ברכב ומי בסוסים, ווער מיט פערדלאך און ווער מיט אלע פארד'לאך, הערן די דרשות, וואס די גרוים שטאטישע חכמים, די געסט האבן פאר זיי געבראכט, ברענען לאמפן אין דעם גרויסן "האל" האלט מען דרשות, שיט מען קאמפלימענטן, לויב געזאנגען (עס קאכט דאך סיי ווי קיין געלט ניט . .) אידישע שטאלץ . . . אידישע עשש'נות . . . "איר וועט פון אונז אפ-ווישן אונזער חרפה" . . . אין א. ז. ו.

און די אידישע פארטער, צוויי וועג מען ס'איז דער גאנצער כבוד, שטיי-ען און הערן ווערטער, ווערטער וואר רימע, נאענטע, אועלכע, וואס זיי האבן נאך קיינמאל ניט געהערט. צע-נייט זיך א וואראמקייט איבער די שווער אויסגעמאטערטע גלידער, און וואו ניט וואו שפריצט אויף א טרער אין אן אויג. דערמאנט מען זיך : א שמחה'לע, א חנינה'לע, א יום-טוב — ס'וועט אבער באלד פארגיין: די געסט וועלן זיך פאנאנדער פארן — יעדער אונער צו זיין מחנה, און דא ארום ליגן אועלכע ברייטע און לייזיקע שט-חים ערד . . . ווילט זיך זיי אויס-שרייען : "ניט קיין געסט ווילן מיר ! נאר תושבים, שטענדיקע שכנים ארום אונז און לעבן אונז — ווילן מיר" . . נאך ווי שריים מען אויף געסט ?

— — — —